

کتابچه راهنمای رابطان طرح

دانا ب

سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳
استان فارس

وزارت نیرو

شرکت سهامی آب منطقه‌ای فارس

اداره کل آموزش و پرورش استان فارس

سخن نخست:

برای واژه «سواد» در طی زمان، تعاریف مختلفی مورد استفاده قرار گرفته است؛ از توانایی خواندن و نوشتن تا مهارت کار با کامپیوتر و در ادامه نیز شاهد تفکیک محورهای مختلفی نظیر سواد رسانه ای، مالی و ... بودیم. اما واقعیت این است که تعاریف گذشته، هیچ یک دیگر کارایی لازم برای مسائل جاری بشر را ندارند و بشر با مجموع چالش‌های پیش روی زندگی در قرن بیست و یکم، نیاز به مهارتی فراتر دارد!

این مهارت را یونسکو «توانایی تغییر» اطلاق کرده است. بر این اساس دیگر کسی باسواد است که بتواند در وهله اول در زندگی خود و در وهله بعد برای دیگران ایجاد تغییر کند.

در رویدادی همزمان شعار روز جهانی آب نیز در سال ۲۰۲۳ با ماهیتی مشابه تعریف شد:

«شتاب در تغییر برای حل بحران آب»

بدون تردید پیش نیاز چنین تغییر شتابانی، بهره‌مندی از سواد آبی است. هدفی که شالوده طرح ملی دانش‌آموزی نجات آب «داناب» را شکل داده و منجر به خلق ارزش افزوده ارزشمندی میان بخش آب و نظام آموزش و پرورش گردیده است.

در کتابچه حاضر مروری گذرا بر ضرورت و سرفصل طرح داناب در سال تحصیلی جاری (۱۴۰۲-۰۳) خواهیم داشت.

چرا نیازمند تغییر در وضعیت منابع آب هستیم؟!

آنچه در سالیان گذشته، عیان و آشکار شده است شکست رویکرد یک جانبه سازه‌ای در مدیریت منابع آب کشور است. رویکردی که صرفاً متکی به نگاه‌های مهندسی و تکبر ناشی از دسترسی به فناوری‌های بزرگ مقیاسی بود که از یک سو شکوه‌مندترین رودخانه‌های کشور را پشت سدهای خاکی یا بتنی عظیم به بند کشید و با حفر تونل‌های عظیم و بلند در میان سخت‌ترین رشته کوه‌های کشور با سودای انتقال آب بین حوضه‌ای به جابجائی منابع آب دست زد و از سوی دیگر با حفر هزاران چاه عمیق و نیمه عمیق در سرتاسر ایران، آب‌های ارزشمند زیر زمین را با غرش پمپ‌ها، فخر فروشانه به روی زمین کشید. حاصل این همه آن شد که امروز شاهد آن هستیم!

خشکی تالاب‌ها و رودخانه‌ها و افت و تهی شدن آبخوان‌ها و در یک کلام شاید ورشکستگی آبی کشور!

در طی این سال‌ها بر خود بالیدیم (و کماکان می‌بالیم!) که استان فارس، در صدر تولیدات کشاورزی در محصولات مختلفی قرار گرفته است. اما به چه بهائی؟

کافیست بدانیم که اتکای عمده مصارف و کشاورزی در استان فارس بر منابع آب زیرزمینی است.

میانگین سطح آب زیرزمینی استان فارس از مهرماه ۸۳ تا اسفند ماه ۱۴۰۰ به میزان ۸/۵ متر و متوسط سالانه ۵/۰ متر افت داشته است و در همین حال میانگین هدایت الکتریکی آب‌های زیرزمینی (میزان شوری و املاح) در تابستان ۱۴۰۰ نسبت به پاییز ۱۳۸۴، نیز به مقدار ۲۶۵۲ میکروموس بر سانتی متر افزایش یافته است.

واقعیت این است که این افت کمی و کیفی آب‌های زیرزمینی در کنار سایر پیامدهای آن نظیر فرونشست زمین که از آن با عنوان زلزله‌ی خاموش یاد می‌کنند، زنگ خطر حیات و زندگی برای همه‌ی جانداران و حتی موجودات بی‌جان در استان ما را به صدا درآورده است.

چاره کار چیست؟

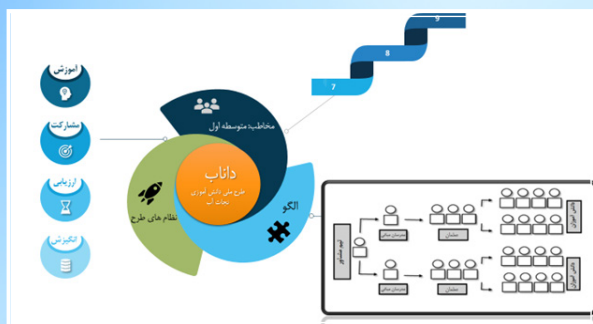
تغییر در نگاه‌ها، بینش و رفتارمان در رابطه با بهره‌برداری از منابع آب و بازگشت به هنر پدرانمان در سازگاری با طبیعت.

هنوز شاید خیلی دیر نباشد ولی تضمینی برای فردا نیست!

طرح ملی دانش‌آموزی نجات آب «داناب» روزه‌ای به سوی تغییر

طرح ملی دانش‌آموزی نجات آب «داناب» یکی از موفق‌ترین حرکت‌های صورت گرفته در راستای گسترش سواد آبی است که با اجرای یکپارچه در طول ۱۵ سال گذشته با مخاطب دانش‌آموزان متوسطه اول در مناطق مختلف کشور از جمله استان فارس؛ توانسته است تا با کمک بدنه فرهیخته نظام آموزش و پرورش به افزایش دانش و آگاهی و تغییر بینش و نگرش به منظور مدیریت پایدار منابع آب و بستر سازی اجتماعی احیا و تعادل بخشی آب‌های زیرزمینی گام بردارد. این طرح، مشتمل بر نظام‌های متمرکز است که هم‌آهنگ با هم و با تکیه بر روش گلوله برفی (توسعه هر می آموزش‌ها) به پیشبرد برنامه‌های اصلی طرح در مدارس کمک می‌کنند.

تصویر: معرفی طرح داناب

بخش‌های مختلف طرح داناب در چارچوبی فرایندی و یکپارچه به دنبال تحقق آگاه‌سازی و تربیت نسلی مسئول در مدیریت پایدار منابع آب هستند. این مهم در قالب مراحل اجرایی زیر دنبال می‌شود:

► نمودار فرایندهای اجرایی طرح داناب

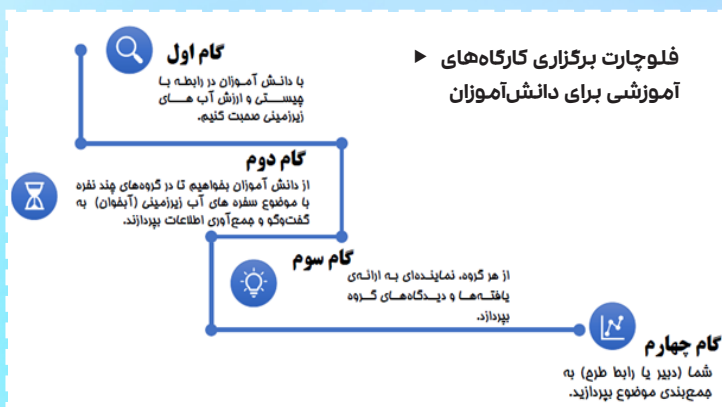
برای پیشبرد برنامه‌های آموزشی، پیشنهاد می‌شود تا رویکردی تعاملی و گروهی پیگیری شود. بدین ترتیب که در کارگاه آموزشی دانش‌آموزان در دسته‌های چند نفری به تحقیق پیرامون موضوعات آبی بپردازند.

سرفصل‌های زیر در این رابطه پیشنهاد می‌شود:

- ◀ چپستی و وضعیت آب‌های زیرزمینی (آبخوان‌ها)
- ◀ چرایی برهم خوردن تعادل و کسری مخزن آب‌های زیرزمینی
- ◀ پیامدها و اثرات اضافه برداشت از آب‌های زیرزمینی (با تاکید بر موضوع فرونشست)
- ◀ راهکارهای توقف و جبران اضافه برداشت از آب‌های زیرزمینی

با توجه به محوریت موضوع «فرونشست» در آموزش‌های سواد آبی در سال تحصیلی جاری، در محور پیامدها و اثرات اضافه برداشت از آب‌های زیرزمینی ترغیب دانش‌آموزان به بررسی موضوع فرونشست در استان فارس و نمونه فروچاله‌ها و درز و شکاف‌های پدید آمده در این رابطه می‌تواند مورد تمرکز و بسط بیشتری قرار گیرد.

در ادامه فلوچارت پیشنهادی پیشبرد کارگاه ترسیم شده است.

با توجه به اینکه در دوره اول متوسطه، درس مستقلی بر محور آب وجود ندارد، رویکرد آموزش تلفیقی برای تثبیت بهتر آموزش‌ها برای دانش‌آموزها موثر خواهد بود. بدان معنی که رابطان و دبیران محترم به موازات و یا در کنار برگزاری کارگاه‌های ویژه دانش‌آموزی، از فضاهای موجود درسی، برای طرح و بسط مثال‌های آبی بهره‌گیری نمایند. در جدول زیر نمونه‌ای از مباحث مرتبط با موضوع آب در کتاب‌های درسی پایه‌های هفتم، هشتم و نهم آورده شده است:

نمونه‌ای از مباحث مرتبط با مسائل آبی در کتب درسی	
پایه هفتم	درس ریاضی صفحات ۶۴ و ۷، علوم تجربی فصل ۶، فارسی صفحه ۲۲
پایه هشتم	درس علوم تجربی صفحات ۲-۱۱۶، پیام‌های آسمانی صفحه ۷۵
پایه نهم	درس ریاضی صفحه ۱۳۴، علوم تجربی صفحات ۲۲ و ۲۳، مطالعات اجتماعی درس ۴

به منظور پشتیبانی محتوایی جهت برگزاری بخش‌های آموزشی طرح نظیر کارگاه‌های دانش‌آموزی، علاوه بر برگزاری رویداد آموزشی مربیان میانی (ویژه نمایندگان مناطق آموزشی استان)، ویناری سراسری با حضور کل رابطان طرح در استان برگزار می‌گردد تا موضوعات و چالش‌های روز استان در رابطه با موضوع منابع آب و بویژه آب‌های زیرزمینی با ارائه‌ی داده‌هایی مستند، شفاف و قابل تحلیل و برآورد به اشتراک گذاشته شود. در کنار این رویداد، بسته‌ی تولیدات محتوایی پشتیبان در طرح فراهم گردیده است که در قالب بخشنامه رسمی و همچنین گروه‌های شکل گرفته در شبکه شاد در اختیار شما بزرگواران قرار خواهد گرفت.

از طریق وب سایت ویژه طرح داناب به آدرس زیر نیز می‌توانید علاوه بر دسترسی به محتواهای اختصاصی سال تحصیلی جاری، به محتواهای آموزشی سال‌های قبل نیز دسترسی داشته باشید:

<https://fars.danab.ir/>

شرکت سهامی
آب منطقه ای فارس

خانه داناب و سوادابی آب در استان من محتوا کمک آموزشی مسابقات و آزمون ها ارتباط با ما جستجو

داناب، سپهر دانایی آب

داناب یکی از دو پال طرح سواد آبی که در آن، با روندی نظاممند، آموزش و شرکت دانش‌آموزان دوره اول متوسطه برای نجات آب، دنبال می‌شود.

[بیشتر بخوانیم...](#)

به منظور تثبیت آموزش‌ها و ایجاد شور و انگیزه بیشتر در دانش‌آموزان، مسابقاتی ویژه طرح داناب در قالب نظام مشارکتی پیش‌بینی شده است. محورها و چارچوب برگزاری این مسابقات در قالب شیوه‌نامه و پوستر ویژه به اطلاع رابطان عزیز خواهد رسید.

نحوه گردآوری آثار دانش‌آموزان از طریق وب سایت داناب استان فارس، بخش مسابقات خواهد بود و پس از ارزیابی آثار دانش‌آموزی به مانند سال‌های گذشته در مراسم اختتامیه پایانی طرح، از برگزیدگان در قالب اهدای هدایایی تقدیر صورت خواهد گرفت.

سخن پایانی:

سرنوشت آیندگان، امروز در دستان ماست!

در چند دهه‌ی گذشته در نقاط مختلف کشور و استان فارس رشد جمعیت از یکسو و نیاز به تأمین غذا برای این جمعیت از سوی دیگر، برداشت بی‌رویه از منابع آبی را به دنبال داشته است که این امر منجر به برهم خوردن تعادل منابع و مصارف و بروز لطمه به این منابع ارزشمند بویژه در بخش آب‌های زیرزمینی گردیده است. برای مدیریت این مسئله، به رویکردهایی چند جانبه و پیوسته نیاز داریم تا مدیریت مسائل موجود، به‌نوعی باشد که به برآورده شدن احتیاجات آیندگان لطمه وارد نکند (تحقق هدف توسعه پایدار). زیر بنای تحقق این موضوع، آگاهی و سواد آبی عموم جامعه است تا ضمن بهره‌برداری درست از منابع، مطالبه‌گری اجتماعی برای اصلاح مسیرها و رویه‌های نادرست و پشتیبانی از پیشبرد اقدامات لازم (چه از جنبه‌های سلبی و چه ایجابی) فراهم آید. بدون تردید، دانش‌آموزان به عنوان مخاطبان تاثیرپذیر و تاثیرگذار در اولویت برنامه‌های سواد آبی قرار دارند و شما دبیران و رابطان گرامی در مدارس، راهبران کلیدی این مسیر به شمار می‌آیید.

قدردان شما هستیم ...